

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1949

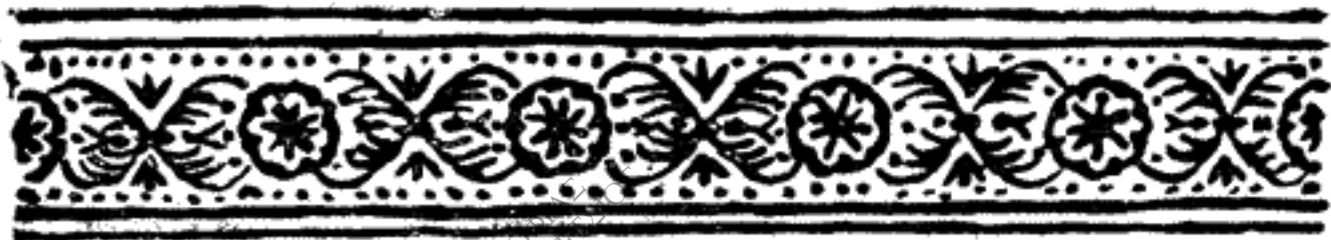
ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38

ΑΘΗΝΑΙ

ΕΡΓΟ ΖΩΗΣ

ΙΜΙΑ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Με την έκθεση των έργων της κυρίας *Θάλειας Φλωρά—Καραβία*, στο μέγαρο του Ζαπφείου, μας δίνεται η ευκαιρία να θαυμάσουμε τις καλλιτεχνικές προσπάθειες μιάς ολόκληρης ζωής. Πραγματικά οι πίνακες που βλέπομε (σημειώσετε π. χ. εκείνο το πορτραίτο της νέας κυρίας με το άσπρο φόρεμα, το χρονολογημένο 1904, και λίγο παρακάτω την ατέλειωτη *Ισως* ακόμη αυτοπροσωπογραφία της ζωγράφου, έργο των τελευταίων εβδομάδων) αντιπροσωπεύουν τη σπουδή και το μόχθο ενός ανθρώπου που όχι μόνο από τα πρώτα νεαρά του αφιερώθηκε με όλη του την ψυχή και με όλες του τις δυνάμεις στη διακονία μιάς απαιτητικής και δύστροπης Θεάς—της Τέχνης, αλλά και έως σήμερα, στην ηλικία που άλλοι αναπαύονται, εξακολουθεί να δουλεύει με την ίδια πίστη και τον ίδιο ένθουσιασμό, για να πλουτίσει και νά ολοκληρώσει εκείνο που έβαλε σκοπό στη ζωή του: την έκφραση των συγκινήσεων με τις γραμμές και με τα χρώματα, την ποίηση που ξέρει νά στιχουργεί όχι με λόγια, αλλά με όραματα. Δείγματα εργασίας απ' όλους τους σταθμούς που περασε στην καλλιτεχνική της εξέλιξη ή κυρία Φλωρά—Καραβία, μας προσφέρει σήμερα, για νά παρακολουθήσουμε στις διάφορες δραματικές φάσεις του τόν άγωνα της και νά χαρούμε μαζί της τις νίκες που κατέκτησε με την καλλιεργημένη εδαισθησία της και με την κυριαρχημένη τεχνική της.

Μερικά γεγονότα από την καλλιτεχνική σταδιοδρομία της ζωγράφου αξίζει νά τα σημειώσουμε ιδιαίτερα, γιατί αυτά θά μας βοηθήσουν νά συλλάβουμε τό νόημα της παραγωγής της και νά εξηγήσουμε τη μορφή του έργου της. Για πρώτη φορά έκθέτει πίνακές της στην Αθήνα τό 1906. Τις σπουδές της στό έξωτερικό τις έκανε, στό Μόναχο και έπειτα στό Παρίσι. Στο Μόναχο τά χρόνια εκείνα καλλιεργείται και διδάσκεται ή Ζωγραφική που την ονομάζουμε σήμερα «ακαδημαϊκή». Στο Παρίσι ό έμπρεσιονισμός είναι τότε στις μεγάλες του δόξες. Και ή γερμανική τέχνη τόν έγκολπώνεται, αλλά πάντα ό γαλλικός έμπρεσιονισμός είναι πιό γνήσιος και πιό γενναίος· αυτός διατηρεί τά αύθεντικά γνωρίσματα της νέας τεχνολογίας που ανακινίζει τη Ζωγραφική και προετοιμάζει τις μεγάλες ζυμώσεις της μοντέρνας Τέχνης. Τέλος ή κυρία Φλωρά—Καραβία ταξίδεψε πολύ. Στην

Ελλάδα, στην Αίγυπτο και στη Μέση Ανατολή. Γνωρίζει άριστα τις χώρες που βρέχονται από τη Μεσόγειο· έχει μελετήσει και αγαπήσει τό φυσικό τοπίο τους, τό χρώμα των δέντρων και των θαλασσών τους, τό φώς των φορεμάτων και των ούρανών τους.—Μπορούμε τώρα, συνδυάζοντας αυτά τά γεγονότα, νά έρμηνεύσουμε τις διαθέσεις που αναζητούν διεξοδο μέσα στό έργο της, καθώς και τους έκφραστικούς της τρόπους, τό ζωγραφικό ύφος της.

Ός πρός τό θέμα, οι καλύτερες έπιτυχίες της βρίσκονται άσφαλώς στό τοπίο από τό ένα μέρος, και από τό άλλο στό πορτραίτο. Ξέρει νά βλέπει τά άψυχα και τά έμψυχα με την όξυδέρκεια ενός φυσιογνομιστή αλλά και με τό λεπτό γούστο του αισθητικά καλλιεργημένου ανθρώπου που είναι σε θέση νά διακρίνει που πρέπει νά γίνει ή τομή, τί θά παραλειφθεί και τί θά δοθεί με τις πλαστικές και τις γραφικές προεκτάσεις του, ώστε ν' άποκαλυφθεί όρατός ό χαρακτήρας του άντικειμένου. Δέν άπεικονίζει τη Φύση ή τόν άνθρωπο για νά τέρψει άπλώς τό μάτι που χαιρείται τους συμμετρικούς συνδυασμούς των γραμμών ή τις άπροσδόκητες άρμονίες των χρωμάτων, αλλά προσπαθεί νά μας μεταδώσει και ό,τι πίσω από την έπιφάνεια άποτελεί την ψυχή ενός τοπίου ή ενός προσώπου. Με τέτοια πρόθεση όργανώνει έσωτερικά τά όράματά της, κατανέμει τό φώς και τη σκιά, μοιράζει τους κρύους και τους ζεστούς τόνους, μοντελάρει αύτην έδώ ή αφήνει άνεπεξέργαστη εκείνην εκεί τη λεπτομέρεια μέσ· στους πίνακές της. Όλα γίνονται με μιάν ελικρίνεια και με μιά φροντίδα συγκινητική.

Ός πρός τόν έκφραστικό της τρόπο, τό στυλ ή τη σχολή όπου άνήκει, έδω έχομε «Ακαδημία» φυσικά. Αλλά και έμπρεσιονισμό. Έναν έμπρεσιονισμό πλούσιο στην παλέτα και ύποβλητικό, καλοδουλεμένο, συγκρατημένο, τρυφερό. Ό,τι όμως αξίζει ιδιαίτερα νά έξαρθεί είναι τό γεγονός, ότι και στην τεχνική της, στην μέθοδο της δουλειάς της ή κυρία Θάλεια Φλωρά—Καραβία προσπαθεί νά διατηρήσει την καλλιτεχνική της αόθυπαρξία και τό έργο της αναδίνει κάτι τό προσωπικό, τό «έλληνικό» θά τό έλεγα, άν δέν με φόβιζε ή κατάχρηση που γίνεται σήμερα στόν όρο και στην έννοια της *έλληνοκότητας*. Βέβαια Τέχνη με έλληνική σφραγίδα, ιδιότυπη, σήμερα δέν μπορούμε

άκόμα να παρουσιάσουμε. Όμως πριν από λίγο καιρό, μέσα στην ίδια αίθουσα, είχαμε την ευκαιρία να χαρούμε και να θαυμάσουμε έργα ελλήνων ζωγράφων του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα. Και τότε, αν θυμάστε, είχε παρατηρηθεί και σημειωθεί ότι με όλο που οι ζωγράφοι της εποχής εκείνης (όπως άλλωστε και της δικής μας) κινούνται μέσα στο σύγχρονό τους ευρωπαϊκό καλλιτεχνικό κλίμα, με όλο που επηρεάζονται από τα ρεύματα που αλόγκωνουν τον καιρό τους — όμως η ελληνική ψυχή τους βρίσκει τρόπο να διασώζεται μέσα στις ξένες τεχνολογίες. Κάποια λιτότητα, κάποια διαύγεια, ένας τόνος απλός και δυνατός, ένα φως αλλιώτικο, μαλακό, τρυφερό, χαρούμενο και λάλο φως μαρτυρεί ότι υπάρχει στο έργο τους κάτι από το γενέθλιο χώμα, κάτι από τα βράχια μας και από το δημοτικό μας τραγούδι και από τον ούρανο τον δικό μας.

Αυτό το κάτι το ουσιαστικά και αναπόφευκτα ελληνικό ο καλοπροαίρετος θεατής θα το βρει και μέσα στους πίνακες της κυρίας Θάλειας Φλωρά-Καραβία. Δεν είναι μόνο σαν θέμα ελληνικά τα ακρογιάλια, οι θάλασσες, οι κάμποι, τα λουλουδία της — αλλά είναι και από ελληνικό μάτι ιδωμένα, βουλευμένα από χέρι ελληνικό. Υπάρχει πολλή, αβυσσική, ζωντανή 'Ελλάδα σ' αυτή την Κωνσταντινουπολίτισσα καλλιτέχνη που και όταν για χρόνια πολλά ζει στην Αίγυπτο, ζεστή και πάντα παρούσα κουβαλάει μέσα στην ψυχή της την αγαπημένη πατρίδα με τη λαχτάρα και τον πόνο του αλύτρωτου Έλληνα.

Όπως και σε άλλα θέματα, έτσι και στην Τέχνη έχουμε σήμερα διχασθεί. Άλλοι είναι όπαδοι της παλαιότερης, της πιστής στην παράδοση Ζωγραφικής, και άλλοι θιασώτες της νεώτερης, της ριζοσπαστικής. Όμως την Τέχνη δεν την κάνει, νομίζω, η τεχνολογία ούτε ένα έργο καλλιτεχνικό δικαιώνεται από τις αρχές, από το αισθητικό credo του καλλιτέχνη. Μέσα του έχει ή δεν έχει τη δικαίωσή του. Υπάρχουν τεχνίτες προσδευτικοί στην αντίληψη της Τέχνης καλοί, αλλά και κακοί. Όπως υπάρχουν και συντηρητικοί καλλιτέχνες κακοί, αλλά και καλοί. Οι σχολές περνούν, τα προγράμματα μεταβάλλονται μαζί με το ρυθμό της Ιστορίας, μαζί με το πνεύμα και το αίσημα του καιρού. Άλλα το αξιο καλλιτεχνικό έργο μένει και πάντα επιβάλλεται και διαρκώς ακτινοβολεί.

Εκείνο που ζητούμε από τον αξιο καλλιτέχνη είναι η καλλιεργημένη ψυχή, το ευαίσθητο μάτι, το σίγουρο χέρι. Όπου υπάρχουν αυτά τα πράγματα, το καλλιτεχνήμα στέκεται, οποιαδήποτε κι' αν είναι η

τεχνολογία του. Όπου δεν υπάρχουν, πέφτει στην εκτίμησή μας, δεν μας συγκινεί, μας αφήνει αδιάφορους — και τότε τίποτα δεν είναι ικανό να το σώσει. Αν θέσουμε έτσι το ζήτημα, νομίζω πως δεν χωρεί αντίρρηση ότι οι πίνακες της κυρίας Θάλειας Φλωρά-Καραβία φέρουν τη σφραγίδα, έχουν την εύλογία της καλής Τέχνης. Και στα παλιά και στα νεώτερα έργα της διαφαίνεται η ψυχική της καλλιέργεια, μια πνευματικά υψωμένη και μαζί τρυφερή αγάπη προς τον πλούσιο όρατο κόσμο που μάς περιβάλλει. Τα περισσότερα είναι τομές της αισθητής πραγματικότητας που τις έχει συλλάβει με πολλή ευαισθησία ή καλλιτεχνική της δράση. Και το χέρι της τα 'χει δουλέψει με μαστοριά, με γνώση και με βεβαιότητα, μ' εκείνη τη σιγουριά που δίνει στον καλλιτέχνη το τάλαντο, αλλά και η μακρά και επίπονη άσκηση.

Επειτα όλη η πλούσια σε ποσότητα και σε ποιότητα εργασία της έχει μιάν ειλικρίνεια και μιά τιμιότητα, που επιβάλλει το σεβασμό. — Γράφοντας πέρυσι για την έκθεση των έργων της στον «Παρνασσό» έσημείωνα τα εξής:

«Αν ήμουν διευθυντής της Σχολής Καλών Τεχνών, θα έπαιρνα τους σπουδαστές της και θα τους πήγαινα ομαδικά στην έκθεση της κυρίας Φλωρά-Καραβία. Για να πάρουν ένα ζωντανό μάθημα όχι μόνο τεχνικής, αλλά και ήθικης καλλιτεχνικής. Θα τους έλεγα να βγάλουν το καπέλλο τους και ν' άσπασθούν το χέρι αυτής της σεβαστής κυρίας που έδωσε όλη τη ζωή της στην Τέχνη και για την Τέχνη, με καρτερικότητα και με χαμόγελο, όπως η γυναίκα προσφέρει τη ζωή της για τον αγαπημένο της και η μητέρα για το παιδί της — χωρίς διόλου να σκεφθεί τη μεγάλη θυσία και εύτυχισμένη, γιατί της δόθηκε η ευκαιρία να το κάνει. Απάνω στις πραγματοποιήσεις αυτής της μακράς ζωής θα τους συμβούλευα ν' άκούσουν ένα πολύτιμο μάθημα. Εκείνο που άποφθευματικά διατύπωσε ένας μεγάλος ποιητής: 'Η μεγαλοφυΐα ώριμάζει μέσα στη σιωπή και το ταλέντο μέσα στο μόχθο. Από το μάθημα τούτο έχουν άπόλυτη ανάγκη οι νέοι όλων των καιρών, αλλά ιδίως οι νέοι του καιρού μας, οι πολύ βιαστικοί και άνυπόμονοι».

Με τα ίδια λόγια θα κλείσω τούτο έδω το σύντομο σημείωμα. Γιατί σκοπός μου δεν είναι ν' αναλύσω τεχνολογικά το έργο της κυρίας Θάλειας Φλωρά-Καραβία, ούτε να πλέξω το έγκωμίο της. Άλλ' άπλως και μόνο να της εκφράσω το σεβασμό μου, σεβασμό ενός ανθρώπου που έχει την εύτυχία να γνωρίζει κ' εκείνην και το έργο της άπό χρόνια πολλά.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ